

Sosyal ve Beşeri Dergisi, ISSN: 1309-8012

Yıl: 2026 Cilt: 18 Sayı: 2 Doi: <https://doi.org/10.55827/sobiadsbd.1625420>

Geliş Tarihi: 23.01.2025 Kabul Tarihi: 07.08.2025

Atf (APA): Kiriktaş, A., (2026), “Kilisenin Otoritesine Eleştiri: Marsilius’un Laiklik Yaklaşımı”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 18 (2): 95-108.

KİLİSENİN OTORİTESİNE ELEŞTİRİ: MARSİLİUS'UN LAİKLİK YAKLAŞIMI

Criticism of the Authority of the Church: Marcellus' Approach to Secularism

Ali KİRİKTAŞ¹

Özet

Bu makale, Orta Çağ sonlarında Kilise'nin siyasi ve dini otoritesine karşı önemli eleştirilerde bulunan Marsilius de Padua'nın laiklik anlayışını incelemektedir. Marsilius, *Defensor Pacis* adlı eserinde, Kilise'nin sadece ruhani görevlerle sınırlı kalmasını ve din ile siyaset arasında kesin bir ayırım yapılmasını savunmuştur. Ona göre, papalığın siyasi gücü halkın egemenliği ile çelişmekte, toplumsal barış ve adaletin sağlanmasını engellemektedir. Marsilius, devletin halkın iradesine dayanması gerektiğini, Kilise'nin ise yalnızca dini görevleri üstlenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bu yaklaşım, dönemin teokratik düzenine ciddi bir meydan okuma olarak görülmüş ve modern laiklik anlayışının temellerini atmıştır. Marsilius'un fikirleri, bireylerin inanç özgürlüğünü savunurken, dinin devlet işlerinden ayrılması gerektiğini de vurgulamıştır. Aynı zamanda bu yaklaşım, modern demokrasilerin temel ilkeleriyle örtüşmekte ve günümüzde laiklik anlayışının gelişimine önemli bir katkı sunmaktadır. Makale, Marsilius'un bu düşüncelerinin, Orta Çağ'ın dini ve siyasi yapısını sorgulamasının yanı sıra, günümüz laiklik anlayışına nasıl katkı sağladığını ele almaktadır. Marsilius'un fikirleri, yalnızca teokratik düzeni eleştirmekle kalmamış, aynı zamanda halk temelli bir yönetim anlayışını destekleyerek demokratik sistemlerin gelişimine de zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, Marsilius'un laiklik anlayışı, din-devlet ilişkilerinde reform arayışlarının başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Laiklik, Marsilius, *Defensor Pacis*, Kilise otoritesi, Din-devlet ilişkisi

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Abstract

This article examines Marsilius de Padua's concept of secularism, which posed significant criticisms of the Church's political and religious authority during the late Middle Ages. In *Defensor Pacis*, Marsilius advocated for the Church's restriction to spiritual functions and a clear separation between religion and politics. He contended that the papacy's political power undermined the sovereignty of the people and obstructed the establishment of justice and social harmony. Marsilius proposed that governance should be rooted in the will of the people, with the Church confined to spiritual guidance. This perspective represented a direct challenge to the era's theocratic systems and established a foundation for modern secular thought. By advocating the separation of religion from state affairs, Marsilius not only defended individual freedom of belief but also aligned with the core principles of modern democracies. The article explores how Marsilius' ideas questioned the religious-political dynamics of the Middle Ages and contributed to the evolution of contemporary secularism. His emphasis on a people-centered government not only critiqued theocratic regimes but also facilitated the development of democratic frameworks. Thus, Marsilius' approach is regarded as a pioneering reform in religion-state relations.

Keywords: Secularism, Marsilius, *Defensor Pacis*, Church authority, Religion-state relations.

JEL Codes: D72

Article Type: Research Article

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, E-mail: ali_kiriktas_44@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-4209-0094

1.GİRİŞ

Orta Çağ, Batı dünyasında Kilise'nin toplumsal, siyasi ve ekonomik yaşam üzerindeki mutlak egemenliğinin hüküm sürdüğü bir dönemi ifade eder. Bu çağda, Kilise yalnızca dini bir otorite olarak değil, aynı zamanda toplumun işleyişini belirleyen bir güç olarak varlığını sürdürmüştür. (Huberman, 2005: 14-24; Ağaogulları ve Köker, 2011: 192) Hristiyanlık, sadece bir inanç sistemi olarak kalmamış, aynı zamanda toplumsal düzenin temellerini ve devletin işleyişini şekillendiren temel ilkeler haline gelmiştir. Papalık, ruhani liderlik görevini üstlendiği gibi, devletin yönetimi üzerinde de önemli bir etkisi olan bir otoriteyi temsil etmiştir. Bunun sonucunda, devlet ve kilise arasındaki sınırlar giderek belirsizleşmiş, kilise'nin dünyevi işlere müdahalesi ise kaçınılmaz hale gelmiştir (Köktaş, 2017: 154-156). Bu yapının doğurduğu sorunlar, Orta Çağ'ın sonlarına doğru, özellikle kilise'nin dünya işlerine müdahalesini eleştiren düşünürlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Marsilius de Padua, bu eleştirilerin önde gelen isimlerinden biridir.

Marsilius de Padua, 14. yüzyılda yaşamış bir İtalyan filozofudur ve en çok *Defensor Pacis* adlı eseriyle tanınmaktadır. Bu eser, Kilise'nin siyasi gücüne karşı ciddi bir başkaldırıyı temsil eder. Marsilius, *Defensor Paciste*, kilise'nin devlet işlerine müdahale etmesinin, halkın egemenlik anlayışıyla çeliştiğini ileri sürmüştü ve din ile siyaset arasında kesin bir ayırım yapılması gerektiğini savunmuştur. Kilise'nin asli görevinin, halkı dini anlamda yönlendirmek olduğuna inanan Marsilius, papalığın dünyevi meselelerdeki etkisinin sınırlanması gerektiğini vurgulamıştır (Marsilius, 2006: 198). Ona göre, kilise'nin devlet üzerindeki otoritesinin halkın iradesi ve egemenliğiyle kısıtlanması, toplumsal düzenin daha adil ve dengeli bir şekilde işlenmesini sağlayacaktır. Bu fikirler, Orta Çağ'ın teokratik yapısını derinden sorgulamış ve gelecekteki laiklik anlayışının temellerinin atılmasına katkı sağlamıştır (Güngör, 2012:201-208).

Marsilius'un laiklik anlayışının temelinde, dini ve siyasi otoritelerin birbirinden net bir şekilde ayrılması gerektiği düşüncesi yer almaktadır. *Defensor Pacis* eserinde, Marsilius, devletin yönetiminin tamamen halkın egemenliğine dayanması gerektiğini savunmuş, Kilise'nin yalnızca dini alanla ilgili sorumlulukları üstlenmesini ve devlet işlerinde hiçbir rol oynamamasını istemiştir (Lorca, 2008: 8-9). Bu düşünce, hem Orta Çağ'daki teokratik düzeni sorgulamış hem de Batı dünyasında din ile devletin birbirinden bağımsız olmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Marsilius, kilisenin siyasi gücünü sınırlayarak halkın iradesinin önünü açmayı hedeflemiş ve böylece halk egemenliğine dayalı bir devlet modelinin ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur.

Orta Çağ'da, özellikle papalığın egemen olduğu bu yapının eleştirisi, sadece dinî otoritenin sınırlandırılmasına yönelik bir hareket olarak kalmamış, aynı zamanda bireylerin inanç özgürlüğünü ön plana çıkararak bir anlayışın doğmasına yol açmıştır. Marsilius'un bu anlayışı, zamanla modern laiklik anlayışının temel taşlarını oluşturmuş ve dinin, devletin siyasi yapısından ayrılmasının gerekliliğini savunmuştur (Marsilius, 2005: 552-553). Marsilius'un bu fikirleri, sadece Orta Çağ'daki teokratik düzenin eleştirisi değil, aynı zamanda gelecekteki demokratik devletlerin temellerinin atılmasında da önemli bir rol oynamıştır. Bu bağlamda, Marsilius de Padua'nın *Defensor Pacis* eseri hem teolojik hem de siyasi düzeyde geniş yankılar uyandırmıştır. Onun bu fikirleri, Orta Çağ'daki Katolik Kilisesi'nin dünya üzerindeki etkisini sınırlama ve egemenliğini reddetme çabası olarak görülebilir. Marsilius'un laiklik anlayışı, dinin siyasetle iç içe geçmiş olduğu dönemde, devletin işlevselliğini, halkın egemenliğine dayalı olarak yeniden şekillendirmeyi amaçlayan radikal bir öneri olarak kabul edilebilir (Orhan, 2015: 619).

Bu çalışma, Marsilius de Padua'nın laiklik anlayışını derinlemesine incelemeyi ve bu anlayışın Orta Çağ'daki teokratik yapıyı nasıl dönüştürdüğünü tartışmayı amaçlamaktadır. Marsilius'un Defensor Pacis eserinde sunduğu temel argümanlar, sadece Kilise'nin devlet üzerindeki egemenliğine karşı bir tepki değil, aynı zamanda modern laiklik anlayışının gelişimi için de bir mihenk taşı oluşturmuştur. Marsilius'un bu görüşleri, Orta Çağ'daki toplumun yapısını sorgularken, aynı zamanda günümüz demokratik toplumlarında din ile devletin ayrılması gerektiği düşüncesinin güçlenmesine neden olmuştur. Marsilius'un laiklik anlayışının günümüz toplumsal ve siyasal yapıları üzerindeki etkilerini anlamak, onun düşüncelerinin sadece Orta Çağ'ın sonlarında değil, modern dünyada da nasıl bir devrim yarattığını gösteren önemli bir gösterge olacaktır.

2. MARSİLİUS'UN HAYATI VE DÖNEMİ

2.1. Marsilius'un Tarihsel Bağlamı

Marsilius de Padua, 14. yüzyılda yaşamış olan, Orta Çağ'ın önemli filozoflarından biridir. Özellikle dini ve siyasi düşünceleri, döneminin egemen kilise ve papalık otoritesine karşı ciddi eleştiriler içermektedir. Marsilius, Avrupa'daki toplumsal ve dini yapının dönüşüm geçirdiği bir dönemde yaşadı (Sarıkavak, 1996: 258). 1300'lü yıllarda, Papalık ve Katolik Kilisesi hem dini hem de siyasi gücünü arttırmaya çalışıyordu. Bu dönemde Kilise, yalnızca inanç ve ibadet hayatının değil, aynı zamanda toplumların yönetiminde de etkili bir rol oynayarak, dini doktrinlerin devlet politikaları üzerindeki egemenliğini pekiştirmeye çalışıyordu; ancak bu süreç, laik düşünürler ve monarşiler tarafından giderek daha fazla sorgulanmaya başlamıştı (Güngör, 2011: 330).

Marsilius, tam da bu dönemin önemli bir şahsiyetidir. Onun eleştirileri, Kilise'nin dünyevi meselelerdeki etkisini sınırlamayı hedeflemiş, bu da onun laiklik anlayışının temellerinin atılmasında önemli bir rol oynamıştır. Marsilius, Kilise'nin, devlete ve toplumsal düzene müdahale etmesinin hem teolojik hem de toplumsal açıdan zararlı olduğunu savunmuş ve laik yönetim anlayışını savunmuştur (Batuhan, 2007: 222; Lecler ve Westow, 1960: 91). Dönemin siyasi yapılarında da bir dönüşüm yaşanıyordu; papalık, Avusturya Dukalığı ve Fransa Krallığı arasındaki çatışmalar, papalığın egemenliğini zayıflatma arayışları ile birleşiyordu. Bu durum, Marsilius'a, devlet ve Kilise arasındaki güç mücadelesine dair yeni bir bakış açısı geliştirme fırsatı sunmuştu.

Marsilius'un yaşadığı dönemde, Papalık Roma'dan Avignon'a taşınmış ve papalık hükümlerliği burada etkili olmaya başlamıştır. 1309-1377 yılları arasındaki bu dönemde, Papalar, sadece dini değil, aynı zamanda siyasi olarak da büyük bir etkiye sahipti. Bu dönemde papalık, Avrupa'nın siyasi işlerine dahil olmuş, monarşilere karşı güç kazanmayı hedeflemişti. Bu müdahaleler, Marsilius ve onun gibi düşünürler için bir eleştiri konusu haline gelmiştir. Marsilius, Papalık'tan bağımsız bir devlet yapısının savunucusu olmuştur. Onun için, devletin ve halkın egemenliğinin Tanrı'nın iradesine dayalı bir düzende şekillenmesi, ancak Kilise'nin müdahalesiyle engellenmemesi gereken bir süreçti. Bu görüş, zamanla daha modern laik düşüncelerle örtüşen bir anlayışa dönüşmüştür (Marsilius, 2005: 551; Batuhan. 2007: 221-222).

2.2. Siyaset ve Dini Görüşleri

Marsilius, Orta Çağ'daki siyasi ve dini düşüncelerle çatışan bir figürdür. Kilise, bu dönemde hem dini hem de siyasi bir egemenlik kurmuştu ve Papalık, toplum üzerindeki etkisini çeşitli yöntemlerle sürdürüyordu; ancak Marsilius, bu egemenliğe karşı çıkmış ve din ile egemenliğin

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

birbirinden bağımsız olması gerektiğini savunmuştur. O, Kilise'nin yalnızca dini bir otorite olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürerek, onun dünyevi işlerdeki etkisinin sınırlanması gerektiğini vurgulamıştır (Batuhan, 2007: 227). Marsilius'un fikirleri, Orta Çağ'da teokratik yapıya sahip olan toplumları sarsarak, modern laiklik anlayışının gelişimine katkı sağlamıştır.

Marsilius'un en önemli eseri, 1324 yılında yazdığı Defensor Pacis (Barış Savunucusu) adlı yapıtıdır. Bu eser, Papalık ve Kilise'nin dünyadaki siyasi gücüne karşı geliştirilmiş en önemli eleştirilerden biridir. Marsilius, Defensor Pacis'te, devletin yönetimi ve halkın iradesinin ön planda olması gerektiğini savunmuş, Kilise'nin dünyadaki işlerden ayrı bir alanda yer alması gerektiğini belirtmiştir. Ona göre, Papalık yalnızca dini meselelerle ilgilenmeli ve toplumsal düzeni sağlamak için devletin kararlarına müdahale etmemelidir. Marsilius, devletin egemenliğini halkın iradesine dayandırarak, toplumun siyasi yönetimi üzerinde Kilise'nin etkisinin sınırlanması gerektiğini savunmuştur (Akad vd., 2016: 65-66; Ağaoğulları vd., 2019: 282)

Marsilius'un politik görüşleri, Kilise'nin egemenliğine karşı ciddi bir eleştiriydi. O, Kilise'nin toplumun dünyevi meselelerine müdahale etmesinin, Tanrı'nın iradesine aykırı olduğunu düşünüyordu. Bu görüş hem dini hem de toplumsal düzende önemli değişiklikler çağrısı yapıyordu. Marsilius'a göre, Kilise halkın manevi gelişimine yardımcı olabilir; ancak devletin kararları, halkın ve yöneticilerin iradesine dayanmalıdır. Papalığın, devletin iç işlerine müdahale etmesi, toplumsal düzenin bozulmasına yol açmaktadır (Yücel, 2008: 3).

Marsilius'un laiklik anlayışını daha da derinlemesine incelediğimizde, onun sadece siyasi değil, aynı zamanda dini bir bakış açısı sunduğunu görebiliriz. Marsilius, Katolik inançlarını savunsa da Kilise'nin halkın sosyal ve siyasal yaşamına müdahale etmesinin tehlikeli olduğunu düşünmüştür. Ona göre, din ve devletin birbirinden bağımsız olması gerekir. Kilise, yalnızca dini meselelerde etkin olmalı ve toplumun diğer alanlarında müdahale etmemelidir. Bu görüş, Marsilius'u yalnızca Orta Çağ'ın teokratik düzeniyle çatışmaya sokmamış, aynı zamanda laik düşüncenin gelişimi açısından da önemli bir temel oluşturmuştur.

Marsilius'un devlet ve din arasındaki bağımsızlığı savunması, modern laiklik anlayışının öncüsü olmuştur. Marsilius'a göre, insanların yaşamını düzenleyen yasalar, dinin emirlerinden bağımsız olarak belirlenmelidir. Bu görüş, özellikle laik bir toplum yapısının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Marsilius'un savunduğu laiklik, dini inançların toplumsal ve siyasi yapıdan bağımsız olması gerektiği fikrine dayanıyordu. Onun için, devletin düzeni, toplumsal barış ve adaletin sağlanması için gereklidir, ancak bu süreçte Kilise'nin müdahalesi kabul edilemez (Kaymak, 2019: 15-16).

Marsilius'un Defensor Pacis'teki laiklik anlayışı, sadece bir teorik duruş değil, aynı zamanda dönemin siyasi yapısına bir eleştiridir. Onun için, devletin halk tarafından yönetilmesi, halkın iradesinin ön planda olması, toplumsal barışın sağlanması açısından önemlidir. Kilise, halkın manevi gelişimine yardımcı olabilir, ancak siyasi kararlar konusunda müdahale etmemelidir (Okdemir, 2005: 13-14). Bu görüş, daha sonra modern laiklik anlayışının temellerini atacak olan bir paradigma oluşturmuştur.

Marsilius'un eleştirileri, Orta Çağ'daki Kilise-devlet ilişkilerinin reforme edilmesi gerektiği fikrini ortaya koymuştur. Onun görüşleri, dönemin monarşileri ve laik düşünürleri tarafından geniş bir yankı uyandırmıştır. Marsilius, hem teorik hem de pratik anlamda, din ve devlet ilişkilerini yeniden şekillendirmeye yönelik bir çağrı yapmıştır. Bu düşünceler, sadece Orta Çağ'daki siyasi yapıları sarsmakla kalmamış, aynı zamanda modern dönemdeki laiklik anlayışının gelişimine de katkı sağlamıştır.

Marsilius'un görüşleri hem dönemin siyasi yapısının hem de dini düşüncelerinin reforme edilmesine yönelik bir çağrı olmuştur (Güngör, 2012: 243-246). Defensor Pacis eseri, yalnızca Orta Çağ'daki papalık egemenliğine karşı geliştirilmiş bir eleştiri değil, aynı zamanda Batı'daki laik düşüncenin gelişimi açısından da önemli bir dönüm noktasıdır. Marsilius, modern laiklik anlayışının temellerini atmasının yanında bu düşünceleriyle, Batı'daki dini ve siyasi yapıları etkilemiştir.

3. MARSİLİUS'UN LAİKLİK ANLAYIŞI

3.1. Laikliğin Tanımı ve Kavramsal Çerçevesi

Laiklik, genel anlamda dinin devlet işlerinden ve politikadan ayrılarak, dini inançlara dayalı değil, toplumsal ve dünyevî gerçeklere dayalı olarak sürdürülmektedir (Gişi, 2015: 5; Yayla, 2004: 109). Laiklik, dini ve siyasi otoritelerin birbirinden bağımsız olmasını savunan bir anlayış olarak, özellikle Orta Çağ'dan itibaren gelişmeye başlamış, ancak modern dönemde en belirgin şekilde şekillenmiştir (Evkuran, 2003: 38). Bu kavram, farklı kültürlerde ve zamanlarda değişen değişiklikler anlaşılmış ve hazırlanmıştır. Batı'daki laiklik anlayışında özgürlük ve bireysel hakların korunması yer alırken, bu anlayış Orta Çağ'da, özellikle Katolik Kilisesi'nin güçlü otoritesinin baskısı altında yeniden şekillenmeye başladı.

Marsilius de Padua'nın laiklik anlayışı, o dönemdeki Kilise'nin mutlak anlamda karşı bir eleştiri olarak ortaya çıktı. Marsilius'a göre, devletin dini müdahalesi, toplumsal düzeni bozar ve adaletsizliğe yol açar. Bu bağlamda, laiklik sadece dini kurumlardan bağımsız olmak değil, aynı zamanda halkın ve idarenin iç işlerinde dinin değil, akıl ve mantığın öne çıkmasının savunan bir düşünce tarzıdır. Marsilius'un laiklik anlayışının kökeni, özellikle onun Kilise'nin toplum üzerindeki egemenliğine karşı eleştirilerinde yatmaktadır (Türküne, 2006: 527-529).

Laikliğin şekillendirilebilir çerçeveleri, dinin sosyal, politik ve hukuki düzeydeki sonuçlarının sınırlandırılması gelir. Orta Çağ'da Papalık, toplumun her alanında etki sahibiyken, Marsilius bu etkiyi meşru görmemiş, toplum yönetiminin dini olmayan temellere dayanmasını savunmuştur. Bu, bir yandan hükümetlerin daha bağımsız bir şekilde yürümesini sağlarken, diğer yandan bireysel özgürlüklerin korunmasına katkıda bulunur (Russell, 1996: 202).

3.2. Kilise ve Devlet İlişkileri Üzerine Düşünceleri

Marsilius de Padua'nın *Defensor Pacis* adlı eserinde, Kilise ile devlet arasındaki ilişkilere ilişkin özet bir inceleme ortaya konmuştur. Marsilius, Kilise'nin dünyevî işlere müdahalesinin sağlanması, halkın özgür iradesine ve mali yapıya aykırı bir durum olarak değerlendirilmiştir. Ona göre, Kilise, Tanrı'nın iradesine uygun bir şekilde dini görevleri yerine getirmekle mümkündür, ancak dünya işlerine, özellikle idari işlerine müdahale etme yetkisi yoktur (Güngör, 2011: 333-335).

Marsilius'un Kilise ve devletine yönelik eleştirileri, o dönemdeki papalık bölgelerinde ve Kilise'nin siyasi gücüne karşı ciddi bir meydan okuması olarak görülmektedir. 14. yüzyılda Papalık, yalnızca dini bir otorite değil, aynı zamanda siyasi bir güç olarak da oldukça etkiliydi. Papalar, birçok krallık üzerinde büyük bir verimliliğin ve yönetim birimleriyle birlikte sık sık müdahalelerde bulunuyordu. Marsilius, Papalığın ülkesini reddetmiş ve devleti, halkın iradesine dayalı olarak yeniden tanımlanmıştı (Güngör, 2011: 334).

Marsilius'a göre, devletin temeli halktır ve halkın iradesi, dinî bir Otorite tarafından sınırlanamaz. Her bireyin, idare ettiği söz sahibi olmalı ve kurallar, dini kurallar değil, insanın

ve toplumun refahına dayalı olmalıdır. Marsilius'un bu şekilde faaliyet göstermesi, devleti laik bir yapı olarak görmeyi yanı sıra, halkın yönetime katılmasını sağlamak ve halkın bu temeller üzerinde işlevini sürdürmesini hedeflemiştir (Güngör, 2011: 359).

Marsilius'un papalığa yönelik eleştirilerinin temeli, papaların sadece dini değil, aynı zamanda siyasi bir otorite olarak kabul edilmesinin tehlikeli bir durum olduğunu belirtmektedir. O, Papalığın gücünün sınırlanması ve dini otoritelerin halkının sadece manevi anlamda yönlendirilmesi savunmuştur. Bu görüş, onun laiklik anlayışının temel taşlarından biri olmuştur. Marsilius, dini hükümetin hükümet üzerinde baskı kurmasının, kişinin özgürlüğünü kısıtladığını ve adaleti engellediğini düşünmüştür (Güngör, 2011: 369).

Ayrıca, Marsilius'a göre, bir toplumun adaletli bir şekilde yaşayabilmesi için, kişilerin iradesine dayanması gerekir. Yasalar, Tanrı'nın buyrukları veya dini doktrinlere dayandırılmamalı, akıl ve mantıkla oluşturulmalıdır. Marsilius, dini inançlardan bağımsız olarak, toplumun yönetilmesini savunmuştur. Buna göre, bu durum, hem yapının daha etkili ve adil bir şekilde sürdürülmesini sağlayacak hem de özgürlüklerinin güvence kapsamında toplanmasına yardımcı olacaktır (Güngör, 2011: 340-341).

3.3. "Defensor Pacis" Eserinin Analizi

Marsilius'un *Defensor Pacis* adlı eseri, onun laiklik anlayışının en açık şekilde ifade ettiği yapıdır. Bu eser, Marsilius'un devletin ve insanların iradesine verdiğini, aynı zamanda Papalık'ın toplumdaki ülkelerine karşı önemli bir eleştiri sunan bir metin olarak kabul edilmektedir. Eser hem dini hem siyasete bir araya getirerek, dönemin en önemli tartışmalarına ışık tutmuş ve Batı'daki laik düşünceler için kayda değer önemli bir katkı sağlamıştır (Güngör, 2011: 376).

Defensor Pacis'in temelinde, toplumsal yönetimin Tanrı'nın iradesiyle değil, halkın iradesiyle şekillenmesi gerekiyor görüşü yer almaktadır. Marsilius, halkın iradesinin, toplumun en doğru şekilde sürdürülebildiğine inanmıştır. O, Papalığın siyasi gücünü reddederek, halkın kendi kendini yönetme hakkını savunmuştur. Ona göre papalık, dünya işlerine karışmamalı ve sadece dini görevlerle sınırlı kalmalıdır. Bu görüşe göre, Kilise'nin mutlak egemenliğe karşı korunması, halkın yönetimine katılmasını teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Güngör, 2011: 328-329).

Eser, halkın temsilcileri olan akıllı ve mantıklı bireyler aracılığıyla, yönetimin Tanrı'nın iradesine değil, halkın ortak çıkarlarına hizmet etmesi gerektiğini savunur. Marsilius, adil bir yönetimin Tanrı'nın kurallarına dayalı değil, insanların ortak faydasını gözeterek şekillenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu yaklaşım, Marsilius'un laiklik anlayışının en belirgin özelliğini oluşturur. Dini inançların toplumsal yönetim üzerinde doğrudan bir etkisinin olmaması gerektiğini savunan Marsilius, yönetimin yetkinliğinin akıl ve iradeye dayalı olarak şekillenmesi gerektiğini vurgular. (Güngör, 2011: 37-376).

Defensor Pacis'te Marsilius, Papalık'ın dünyevi işlere karışmasının toplumsal düzeni bozduğunu ve bireylerin ahlaki yozlaşmasına yol açtığını ifade eder. Ona göre, Kilise'nin devlet işlerine müdahalesi yalnızca toplumsal düzeni sarsmakla kalmaz, aynı zamanda dini özgürlükleri de kısıtlar. Marsilius'un bu yaklaşımı, modern laiklik anlayışının temellerine ışık tutmuş ve ilerleyen yıllarda gerçekleştirilen dini reform hareketlerine ilham kaynağı olmuştur. (Güngör, 2011: 333-334).

Marsilius'un *Defensor Pacis* adlı eserindeki bir diğer önemli görüş, yönetimde tek bir kişi ya da sınıfın hâkim olmaması gerektiğidir. Ona göre, halkın yönetimi kolektif bir iradeye

dayanmalıdır (Marsilius, 2006: 69-71). Bu anlayış, halkın katılımını teşvik eden bir yaklaşım olup modern demokratik sistemlerin temellerine yakın bir perspektif sunar. Marsilius'un devlete yüklediği bu anlam, onu yalnızca bir yönetim biçimi olarak değil, aynı zamanda bireylerin özgürlüklerini koruyan ve adaleti sağlayan bir organizasyon olarak görmeyi önerir (Güngör, 2011: 347).

Defensor Pacis, Orta Çağ'da kilise-devlet ilişkilerini kapsamlı bir şekilde sorgulayan ve laik düşünceleri savunan bir metin olarak büyük bir öneme sahiptir. Marsilius, bu eserinde dinin devlet işlerinden ayrılmasını savunmuş ve Batı'daki modern laiklik anlayışının şekillenmesine önemli katkılar sağlamıştır. Eser, din ile devlet arasındaki sınırları net bir şekilde belirleyerek, ülkenin egemenliğini ve adaleti önceleyen bir yönetim biçimini önerir (Güngör, 2011: 328).

4. KİLİSENİN OTORİTESİNE YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Marsilius de Padua, *Defensor Pacis* adlı eserinde Kilise'yi toplumsal ve siyasi hayattaki etkisi nedeniyle sert bir şekilde eleştirmiştir. Ona göre, Kilise'nin dünyevi işlere müdahalesi, toplum huzurunu bozmakta ve adaletin sağlanmasını engellemektedir. Marsilius'un bu eleştirileri, dönemin en güçlü otoritelerinden biri olan Papalık'a doğrudan bir meydan okuma olarak değerlendirilebilir. Kilise otoritesine yönelik bu eleştiriler, Marsilius'un laiklik anlayışının temel taşlarını oluşturmuş ve Batı'da dini otoritenin sınırlandırılmasına yönelik düşünsel bir devrim başlatmıştır.

4.1. Kilise ve Siyasi Güç

Orta Çağ boyunca Papalık, yalnızca dini bir otorite değil, aynı zamanda önemli bir siyasi güç olarak da etkili bir rol üstlenmiştir. Papalar, krallıklar ve imparatorluklar üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuş ve hükümetlerin iç işlerine müdahale etmiştir. Papalık hem kilisenin hem de devletin erişimine açık bir güç olarak hareket etmiş ve geniş bir otorite alanı oluşturmuştur. Ancak Marsilius, Papalık'ın bu siyasi gücünü meşru görmemiştir. Ona göre, Kilise yalnızca dini bir otorite olarak işlev görmeli ve dünyevi işlerden tamamen uzak durmalıdır (Güngör, 2011: 335-336).

Marsilius'a göre, Papalık, Tanrı'nın iradesini insanlara ileten bir kurum olarak görev yapmalı; ancak bu görev yalnızca ruhani alanla sınırlı kalmalıdır (Marsilius, 2006: 239). Kilise'nin politik alanda etkin olması, toplumsal düzenin bozulmasına ve adaletin sağlanamamasına yol açmaktadır. Marsilius, Papalık'ın siyasete müdahalesinin hem devlete hem de halka zarar verdiğini savunmuş ve Kilise'nin dünyevi işlerden tamamen çekilmesi gerektiğini belirtmiştir (Marsilius, 2006: 294; Ebenstein, 2009: 160).

Marsilius'un bu görüşü yalnızca Kilise'ye değil, aynı zamanda dönemin monarşilerine de bir eleştiri niteliğindedir. O dönemdeki hükümetler, genellikle Papalık ile ittifak kurarak halk üzerinde baskıcı bir otorite oluşturuyordu. Marsilius, bu tür ittifakların halkın özgür iradesine zarar verdiğini ileri sürmüş ve yönetimde halkın iradesi ile aklının öncelik taşıması gerektiğini savunmuştur. Ona göre, Papalık'ın devlet işlerine müdahalesi, halkın haklarının ihlal edilmesine ve mevzuatın etkin bir şekilde uygulanamamasına neden olmaktadır. Bu durum hem toplumsal düzeni hem de adaletin tesisini olumsuz etkilemektedir.

Marsilius, Kilise'nin siyasi gücü elinde bulundurmasını reddederek, devlete yönelik net ve ideolojik bir yaklaşım ortaya koymuştur. Ona göre, devleti yönetenler halkın ortak iradesine dayanmalıdır. Kilise, manevi rehberlik sağlamalı, ancak bireylerin yaşamlarının yönetimine

müdahale etmemelidir (Marsilius, 2006: 239). Bu görüş, devletin hem daha adil hem de daha özgür bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için gerekli bir yaklaşımı yansıtmaktadır.

4.2. Din ve Politika Arasındaki Ayrım

Marsilius'un en önemli katkılarından biri, din ve politika arasında net bir ayrım yapmaktır. Orta Çağ'da, özellikle Katolik Kilisesi'nin egemen olduğu toplumlarda, din ve politikanın bozulduğu görülmektedir. Kilise, krallar üzerinde etkili bir şekilde kalmış, aynı zamanda kralların, monarşilerin gelişmesini sağlamıştır. Marsilius, bu iç geçmişliğin, toplumsal düzeni bozduğuna ve bağımsızlığın özgürlüğünün kısıtlandığını düşünmekteydi. Bu nedenle, dinin devlet işlerinden ayrılması savunulmuş ve laik bir devlet anlayışını önermiştir. Ona göre devlet, dini inançlardan bağımsız olarak yönetilmelidir. Devletin amacı, toplumsal düzenini sağlamak ve halkın refahını sağlamaktır; ancak bu süreçte sadece kişisel inançlarıyla sınırlı kalmalı ve toplumsal düzene müdahale edilmemelidir. Dini öğretiler, insanların manevi yaşamlarını yönlendirebilir, ancak devlet kararları dinin öğrettiğiyle değil, insanların bilgeligi ve akıl ile şekillendirilmelidir (Güngör, 2011: 334-335).

Marsilius'un din ve politika arasındaki ilişkiyi anlatması, Batı'daki modern laiklik anlayışına önemli bir temel oluşturmuştur. Bu ayrımlar, yalnızca Kilise'ye karşı bir eleştiri olarak kalmamış, aynı zamanda kendi bünyesinde daha bağımsız ve daha verimli olmasını sağlamıştır. Marsilius, dinin bireysel özgürlükleri sınırlandırdığını belirtirken dini öğretilerden kaçınmış, halkın ortak çıkarlarına dayalı kararların alınmasını savunmuştur (Türköne, 2006: 529).

Din ve politika arasındaki bu ayrım, otoritenin halkın iradesine dayanmasını zorunlu kılar. Marsilius, halkın iradesini en yüksek egemenlik olarak görmüş ve yönetimde halkın belirleyici bir rol üstlenmesi gerektiğini savunmuştur. Ona göre, yönetim, dini kurallara ya da dini baskılara değil, halkın ortak iradesine ve akılcı bir yönetim anlayışına dayanmalıdır. Bu yaklaşım, halkın görüşlerini ve çıkarlarını esas alarak işleyen bir yönetim modeline işaret eder. Marsilius'un bu fikirleri, Batı dünyasında laik düşüncenin gelişimi ve halk egemenliğine dayalı yönetim biçimlerinin pekişmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur (Strauss ve Cropsey, 1963: 233-234).

4.3. Papalığın Siyasi Rolü ve Marsilius'un Eleştirilmesi

Marsilius, Defensor Pacis adlı eserinde papalığın siyasi gücünü sert bir şekilde eleştirmiştir. Orta Çağ'da papalık, yalnızca dini bir otorite değil, aynı zamanda önemli bir siyasi güç olarak hükümetlerin yönetimlerine müdahale ediyordu. Papalar, dini otoriteyi kullanarak monarklar üzerinde baskı kurmuş ve hükümetleri kendi otoritelerine tabi kılmaya çalışmıştır. Marsilius, bu durumu özgürlükleri kısıtlayan ve toplumsal düzeni tehdit eden bir sorun olarak görmüştür (Güngör, 2011: 369).

Marsilius'a göre Papalık, halkın iradesine dayalı bir yönetimin dışında kalarak yalnızca dini rehberlik sağlayan bir kurum olmalıdır. Papaların görevi, toplumun manevi değerlerini korumak ve bireylerin dini inançlarını özgürce yaşamalarını desteklemektir. Ancak yönetim işlerine müdahale etmek papalığın yetki alanında değildir. Marsilius, papalığın siyasi otoriteye karışmasının hükümetlerin işleyişini bozduğunu ve toplumsal huzuru tehlikeye attığını savunmuştur. Papalığın bu tür müdahaleleri genellikle halkın çıkarlarına aykırı düşmüş ve toplumda huzursuzluk yaratmıştır. Marsilius, Kilise'nin gücünün sınırlandırılması ve Papalığın yalnızca dini sorumluluklarla sınırlandırılması gerektiğini vurgulamıştır (Yücel, 2008: 3).

Marsilius'un Papalık eleştirisi, aynı zamanda kilise-devlet ilişkilerinin yeniden tanımlanması gerektiğine dair bir çağrı niteliğindedir. Ona göre, Papalığın otoritesi ancak halkın izni ve akılcı bir yönetim anlayışı çerçevesinde sınırlandırılabilir. Bu yaklaşımı, Marsilius'u, hem dini hem de siyasi alanda egemenlik arayışındaki Papalığa karşı açık bir eleştirinin öncüsü yapmıştır. Marsilius, Papalığı dinin toplum üzerindeki düzenini şekillendiren bir güç olarak tanımlamış, ancak bu gücün halkın bağımsızlığını tehdit ettiğini savunmuştur (Batuhan, 2007: 227).

Marsilius'un Kilise ve Papalık'a yönelik eleştirileri, onun laiklik anlayışının temelini oluşturmuştur. Papalığın dünyevi işlere müdahalesini adaletin sağlanması önünde bir engel olarak değerlendiren Marsilius, bu müdahalelerin sınırlandırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Marsilius'un bu eleştirileri, Batı dünyasında laik düşüncenin gelişimine önemli katkılar sağlamış ve devlet ile din arasındaki sınırların netleşmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, onun fikirleri, bireylerin dini baskıdan bağımsız bir şekilde haklarını koruyabilmesini destekleyen modern yönetim anlayışlarının şekillenmesinde etkili olmuştur.

5. MARSİLİUS'UN LAİKLİK ANLAYIŞININ MODERN DÜŞÜNCEYE ETKİSİ

Marsilius de Padua, *Defensor Pacis* adlı eserinde laiklik anlayışının temelini atarak, Orta Çağ'dan Modern Çağ'a geçiş sürecinde düşünsel mirasa önemli katkılarda bulunmuştur. Onun laiklik üzerine geliştirdiği fikirler, Orta Çağ'ın Kilise merkezli düzenine karşı radikal bir duruş sergilemiş ve modern laiklik anlayışının şekillenmesinde kritik bir dönüm noktası olmuştur. Marsilius'un laiklik anlayışı, din ve devletin ayrı alanlar olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunarak, Kilise'nin siyasi otorite üzerindeki etkisini sınırlandırmayı hedeflemiştir. Bu düşünceler, Batı dünyasında din ve devlet ilişkilerinin yeniden tanımlanmasında ve seküler toplumların inşa edilmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Marsilius'un laiklik anlayışı, Orta Çağ'ın dini hegemonyasına karşı bir meydan okuma niteliği taşımış ve dinin toplumsal düzen üzerindeki etkisini yeniden değerlendiren bir düşünce akımını tetiklemiştir. Onun bu yaklaşımı, hem devletin işleyişinde rasyonel ve halk iradesine dayalı bir yönetim anlayışını savunmuş hem de dinin ruhani bir alanla sınırlı tutulması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu görüşler, Modern Çağ'a geçişte din ve devlet ilişkilerinin dönüşümüne zemin hazırlamış, aynı zamanda Batı dünyasında bireylerin özgürlüklerinin korunmasını ve seküler hukuk sistemlerinin gelişimini desteklemiştir (Lorca, 2008: 8-9).

Marsilius'un laiklik anlayışının günümüzdeki etkileri, modern devlet yapılarında din ve siyasetin ayrışmasına yönelik prensiplerde açıkça görülebilir. Seküler toplumsal düzenlerin oluşumunda, onun fikirlerinin bir miras olarak sürdüğü ve dinin kamusal alan üzerindeki etkisinin sınırlandırılmasına yönelik tartışmalarda yankı bulduğu söylenebilir. Marsilius'un düşünceleri, din ve devlet ilişkilerinin yalnızca tarihsel bir mesele olarak değil, aynı zamanda çağdaş siyasi ve toplumsal düzenin de şekillendiricisi olarak değerlendirilmesine katkıda bulunmuştur. Bu bağlamda, Marsilius'un laiklik anlayışı, tarihsel ve güncel tartışmaların merkezinde yer almayı sürdürmektedir.

5.1. Orta Çağ'dan Modern Çağa Geçiş

Orta Çağ'da Papalık, yalnızca dini bir otorite olmakla kalmayıp aynı zamanda siyasi bir güç merkezi olarak da etkiliydi. Kilise, Batı Avrupa'da toplumsal yaşamın ve yönetim mekanizmasının ayrılmaz bir parçasıydı. Papalar, siyasi kararlar alma yetkisine sahipti, hükümetlerin iç işlerine müdahale edebiliyor ve hatta hükümdarların tahtlarını etkileyebiliyordu. Bu durum, Kilise'nin siyasi gücünü bireylerin özgürlüklerini kısıtlayan bir

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

otorite haline getirmişti. Marsilius de Padua'nın yaşadığı dönemde bu tür dini egemenlik anlayışına karşı düşünsel bir devrim filizlenmeye başlamıştı.

Marsilius, Defensor Pacis adlı eserinde ortaya koyduğu görüşlerle, Orta Çağ'ın dinsel egemenlik anlayışına meydan okumuştur. Ona göre, Kilise ve Papalık, siyasi alanda herhangi bir yetkiye sahip olmamalıdır. Marsilius, devletin halkın iradesine dayalı olarak yönetilmesi gerektiğini ve Kilise'nin yalnızca dini görevlerini yerine getirmesiyle sınırlı kalması gerektiğini savunmuştur (Güngör, 2012: 201-208). Bu görüşler, Orta Çağ'daki teokratik düzenin temellerini sarsmış ve seküler devlet anlayışının gelişiminde kritik bir adım olmuştur.

Orta Çağ'dan Modern Çağ'a geçiş sürecinde, özellikle Rönesans ve Aydınlanma dönemleriyle birlikte, bireylerin akıl ve bilim yoluyla dünyayı anlama çabaları artmıştır. Rönesans, dini dogmalara karşı bireysel düşünce ve eleştirinin ön plana çıktığı bir dönemi temsil ederken, Aydınlanma dönemi akılcılık ve bireysel özgürlük kavramlarını vurgulamıştır. Marsilius'un laiklik anlayışı, bu dönemlerin düşünsel evriminin önemli bir parçası olarak değerlendirilebilir. Orta Çağ'da dinin toplumsal yaşam ve siyaseti şekillendiren başat bir güç olduğu bir ortamda, Marsilius'un laiklik savunusu, Batı dünyasında seküler devletlerin oluşumuna zemin hazırlamıştır (Berkes, 2011: 16-17).

Marsilius'un laiklik anlayışı, özellikle egemenliğin halkın iradesine ve akla dayanması gerektiği fikri etrafında şekillenmiştir. Bu düşünce, modern demokrasilerin temel ilkelerinden biri olan halk egemenliği ve bireysel özgürlük kavramlarıyla doğrudan örtüşmektedir. Marsilius'un fikirleri, Orta Çağ'ın dini otoritesinin sınırlanmasına ve seküler devlet anlayışının gelişimine önemli bir katkı sunmuştur. Bu bağlamda, onun çalışmaları sadece kendi dönemine değil, Batı düşünce geleneğinin ilerleyen yüzyıllarına da ışık tutmuştur.

5.2. Laiklik Kavramının Evrimi

Laiklik, kavramsal olarak dinin devlet işlerinden ayrılması anlamına gelir (Tayhani, 2009: 520). Ancak bu kavram, tarih boyunca farklı dönemlerde ve bağlamlarda evrim geçirmiştir. Marsilius de Padua'nın laiklik anlayışı, devlet ile dini otoritenin birbirinden ayrılması gerektiği ilkesine dayanmaktadır. Defensor Pacis adlı eserinde Marsilius, Kilise'nin yalnızca dini alana odaklanması ve siyasi alanda hiçbir söz hakkı bulunmaması gerektiğini savunmuştur. Bu yaklaşım, laikliğin temel prensiplerini şekillendirmiş, ancak zamanla farklı biçimlerde gelişerek modern laiklik anlayışına evrilmiştir (Lorca, 2008: 8-9).

Laikliğin tarihsel gelişiminde en önemli dönüm noktalarından biri, Aydınlanma düşünürlerinin katkıları olmuştur. Aydınlanma dönemi, akıl ve bilimin ön plana çıktığı, bireysel özgürlüklerin savunulduğu ve toplumsal düzenin rasyonel temellere dayandırılmaya çalışıldığı bir çağdır. Aydınlanma düşünürleri, devletin dini otoritenin etkisinden arındırılmasını savunmuş ve seküler devlet anlayışını desteklemişlerdir. Jean-Jacques Rousseau, John Locke ve Voltaire gibi düşünürler, din ile devletin ayrılması gerektiğini vurgulayarak modern laiklik anlayışının temellerini atmışlardır (Çüçen, 2005: 26-29). Ancak Marsilius'un laiklik anlayışı, Aydınlanma'nın bireysel özgürlük ve akıl vurgusundan farklı bir perspektife sahiptir. Marsilius'a göre, devlet halkın iradesine dayanarak yönetilmeli, Kilise ise yalnızca dini inançlara rehberlik etmekle sınırlı bir rol üstlenmelidir. Bu yaklaşım, toplumsal düzenin ve siyasi otoritenin halkın kolektif iradesine dayanması gerektiğini öne çıkarırken, Aydınlanma'nın bireyci ve akılcı bakış açısından ayrışır.

Marsilius'un laiklik anlayışı, modern laiklik anlayışının gelişimi üzerinde önemli bir etki bırakmıştır. Modern laiklik, dinin yalnızca devlet işlerinden ayrılmasını değil, aynı zamanda

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

kamusal alandaki etkisinin sınırlandırılmasını ve devletin tüm dini gruplar karşısında tarafsız bir tutum benimsemesini ifade eder. Marsilius'un görüşleri, özellikle Batı Avrupa'da laik devlet anlayışının benimsenmesinde bir dönüm noktası olmuş ve devletin laikleşme sürecine önemli bir katkı sağlamıştır. Onun Defensor Pacis'te dile getirdiği ilkeler, modern sekülerizmin temellerini atarak din ve devlet ilişkilerinin yeniden tanımlanmasına zemin hazırlamıştır (Marsilius, 2005: 552-553).

5.3. Marsilius'un Etkileri ve bugün ki Yansımaları

Marsilius de Padua'nın laiklik anlayışı, Batı dünyasındaki sekülerleşme süreçleri ve modern demokrasi kavramları üzerinde belirgin bir etki bırakmıştır. Marsilius'un savunduğu laik devlet modeli, toplumsal ve siyasi düzeyde köklü değişimlere yol açarak, dinin yönetim ve kamusal alandan ayrılmasını temel bir ilke olarak ortaya koymuştur. Bugün laik devlet, birçok Batı ülkesinde temel bir yönetim ilkesi olarak kabul edilmektedir.

Marsilius'un laiklik anlayışı, özellikle Avrupa'daki sekülerleşme politikaları ve modern devlet yapısının gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. 16. yüzyılda Avrupa'da başlayan dini reformlar ve sekülerleşme süreçleri, Kilise'nin toplumsal ve siyasi etkisinin sınırlandırılmasına yol açmıştır. Bu süreç, bir anlamda Marsilius'un laiklik anlayışının uygulanmaya başlaması olarak değerlendirilebilir. Modern Avrupa devletleri, dinin kamusal alandaki etkisini sınırlandırarak bilimsel düşünceyi ön plana çıkarmışlardır (Akad vd., 2016: 54).

Laiklik anlayışı günümüzde yalnızca Batı dünyasında değil, küresel düzeyde de büyük bir değer taşımaktadır. Pek çok ülke, laik devlet modellerini benimseyerek dini otoritenin devlet işlerinden ayrılmasını sağlamıştır. Bununla birlikte, laikliğin uygulama biçimleri, farklı kültürler ve toplumsal yapılar arasında çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, Türkiye'de laiklik, hem devlet işlerinin dinin etkisinden arındırılmasını hem de bireylerin dini inançlarını özgürce ifade edebilmesini sağlayan bir ilke olarak benimsenmiştir. Benzer şekilde Hindistan'da laiklik, farklı dini gruplar arasındaki barış ve toplumsal düzenin korunmasında temel bir rol oynamaktadır.

Marsilius'un laiklik anlayışının günümüzdeki etkileri hala hissedilmektedir. Laiklik ve sekülerizm üzerine yapılan tartışmalar, bugün daha çok dini otoritenin kamusal alan üzerindeki etkisinin sınırlandırılması, dini azınlıkların haklarının korunması ve toplumsal hoşgörünün artırılması gibi konulara odaklanmaktadır. Marsilius'un din ve devletin ayrılmasına ilişkin geliştirdiği ileri görüşler, bu tartışmaların teorik temellerinin oluşmasına katkı sağlamış ve laik devlet anlayışının evrimine yön vermiştir (Marsilius, 2005: 552-553).

Marsilius de Padua, Orta Çağ'dan Modern Çağ'a geçiş sürecinde laiklik anlayışının şekillenmesinde kritik bir rol üstlenmiştir. Onun laiklik anlayışı, yalnızca Orta Çağ'ın teokratik düzenine karşı bir eleştiri olarak kalmamış, aynı zamanda modern laik düşüncenin temel taşlarını oluşturmuştur (Tannenbaum ve Schultz, 2005: 159). Marsilius'un görüşleri, günümüzde devletin laikleşme süreçlerinde ve dinin siyasi etkisinin sınırlandırılmasında önemli bir rehber olmaya devam etmektedir.

SONUÇ

Marsilius de Padua, Orta Çağ'daki dini egemenliğe karşı durarak laiklik kavramının temellerini atmış ve Batı'nın düşünsel yapısında önemli bir yer edinmiştir. Onun laiklik anlayışı, halkın iradesine dayalı olarak sağlam bir temel oluştururken, Kilise'nin yalnızca dini alanda yetki

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

kullanması gerektiğini savunmuştur. Marsilius'un *Defensor Pacis* adlı eserindeki düşünceler, Orta Çağ'daki teokratik düzeni temelden sarsmış ve laik düşüncelerin evriminde kritik bir adım olmuştur. Bu bağlamda, Marsilius'un laiklik anlayışının hem Orta Çağ'dan Modern Çağ'a geçişteki rolü hem de günümüzdeki etkileri, din ve devlet ilişkileri, toplumsal yapılar ve siyasi sistemlerin şekillenmesinde büyük bir öneme sahiptir.

Marsilius de Padua'nın laiklik anlayışının önemi hem tarihsel hem de bakış açısı bakımından çok boyutludur. Orta Çağ'daki dini egemenliğe karşı şekillenen bu anlayış, teokratik düzenin güçlü olduğu bir dönemde bile alternatif bir düşünce oluşturmaya yönelik bir çaba olarak ortaya çıkmıştır. O dönemde Papalık, sadece dini bir otorite değil, aynı zamanda siyasi alanda da güçlü bir aktördü. Marsilius, Kilise'nin bu denli güçlü olmasını eleştirerek halkın iradesine dayalı bir yönetimin gerekliliğini vurgulamıştır. Bu görüşler, Orta Çağ'ın teokratik düzeninin dışında, farklı bir düşünsel alternatif olarak ortaya çıkmıştır.

Marsilius'un laiklik anlayışının en önemli yönlerinden biri, dinin devlet işlerinden ayrılması gerektiği fikridir. Bu düşünce, sadece o dönemdeki dini egemenliğe karşı bir eleştiri olmakla kalmamış, aynı zamanda toplumların sekülerleşmesine zemin hazırlamıştır. Marsilius, dini inançların bireysel özgürlükler ve toplumsal düzen üzerinde sınırlayıcı etkilerinin engellenmesi gerektiğini savunmuştur. Bu fikir, modern laik devlet anlayışının ilk adımlarından biridir.

Marsilius'un laiklik anlayışının evrimi, Aydınlanma dönemi düşünceleriyle paralellik göstermektedir. Aydınlanma düşünürleri, dinin özgürlükler üzerindeki baskılarını ortadan kaldırmayı savunmuş ve bu anlayış, Marsilius'un *Defensor Pacis* eserinde ifade ettiği halkın iradesine dayalı yönetim fikriyle örtüşmektedir. Aydınlanma düşünürleri, halkın egemenliğine dayalı seküler devlet modelini savunmuşken, Marsilius bu düşünceyi Orta Çağ'da öne çıkarmıştır.

Marsilius'un laiklik anlayışı, yalnızca dini değil, teokratik yönetimlerin halk üzerindeki baskılarını da sorgulamaktadır. O, toplumsal düzenin temeline halkın iradesinin yerleştirilmesi gerektiğini savunmuş ve dinin yalnızca manevi yönleriyle toplumu etkilemesi gerektiğini belirtmiştir. Bu düşünceler, modern demokrasilerin temel ilkeleriyle paralel bir yapıya sahiptir ve günümüzdeki laiklik anlayışının şekillenmesinde önemli bir etken olmuştur.

Marsilius'un laiklik anlayışının Batı'daki dini yapılar üzerindeki etkisi büyük olmuştur. Onun savunduğu dini ve siyasi otoritenin ayrılması fikri, Batı Avrupa'daki sekülerleşme sürecini etkileyerek laik devlet anlayışının gelişmesine katkı sağlamıştır. Bugün, birçok Batı ülkesinde dinin devlet işlerinden ayrılması bir temel ilke olarak kabul edilmektedir. Marsilius'un düşünceleri, Batı dışındaki kültürel ortamlar için de bir model olmuştur ve dünya çapında laiklik anlayışının benimsenmesinde önemli bir etken olmuştur.

Marsilius de Padua'nın laiklik anlayışı, yalnızca Orta Çağ'daki teokratik düzeni sorgulayan bir eleştiri değil, aynı zamanda modern laik düşüncelerin temellerini atan önemli bir figürdür. Onun *Defensor Pacis* eserinde yer alan halkın iradesine dayalı yönetim fikri, yalnızca dinin devlet işlerinden ayrılmasını değil, aynı zamanda halkın egemenliğini savunarak, bireysel özgürlüklerin de korunmasını sağlamıştır. Marsilius'un laiklik anlayışının, Batı'daki sekülerleşme ve modern demokrasi anlayışının evriminde önemli bir rolü olmuştur ve günümüzde hala etkisini sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

Ağaoğulları, M. A. ve Köker, L. (2011). İmparatorluktan Tanrı Devletine. (7. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi, 192-257.

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

Ağaoğulları M. A., Türk, D., Yalçinkaya, A., Yılmaz, Z. ve Zabcı, F. (2019). Sokrates'ten jakobenlere Batı'da siyasal düşünceler. Ağaoğulları M. A. (Ed.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Akad, M., Dinçkol, B., V., Bulut, N. (2016). Genel kamu hukuku. İstanbul: Der Yayınları.

Batuhan, H. (2007). Semiyotik, Fanatizm ve Tolerans. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Berkes, N. (2011). Türkiye'de Çağdaşlaşma (16. baskı). YKY.

Çüçen, K. (2006). BATI AYDINLANMASININ DÜŞÜNSEL KÖKENLERİ VE ELEŞTİRİSİ. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25-34.

Evkuran, M. (2003). Ortaçağ paradigması ve siyasal düşüncenin evrimi. Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2(4), 37-58.

Ebenstein, W. (2009). Siyasi felsefenin büyük düşünürleri (İ. Özel, Çev.). Şule Yayınları.

Gişi, E. (2015). Laiklik kavramının kronolojik evrimi. The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies, 1(1), 1-13.

Güngör, C. (2012). Bir Reformasyon Öncüsü: Padovalı Marsilius. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16(4), 183-247.

Güngör, C. (2011). Marsilius' un siyaset kuramı: Defensor Pacis üzerine. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15(4), 327-378.

Huberman, L. (2005). Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla. (çev: Belge, M.). İletişim Yayınları. (Eserin orijinali 1963'te yayımlandı), 11-85.

Kaymak, T. (2019). Laik siyasetin Türkiye'de çok partili siyasal hayata etkisi (1945-1971) (Yüksek Lisans) Bursa Uludağ Üniversitesi. Türkiye.

Köktaş, M. (2017). Aydınlanma, Hristiyanlık ve Deizm. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 143-158.

Lecler, J. & Westow, T. L. (1960). Toleration and the Reformation. New York, NY: Association Press.

Lorca, Andrés Martinez (2008), İbn Rüşd'ün Skolastik ve Rönesans Felsefesi Üzerine Etkisi (Çev. Özdeş T.), Uluslararası İbn Rüşd Sempozyumu, 9-11 Ekim 2008, Sivas. http://andresmlorca.com/documentos/Traduccion_al%20turco_de_articulo_sobre_Averroes.pdf (Erişim Tarihi: 18.10.2024).

Marsilius of Padua. (2006). The defender of the peace (A. Brett, Çev.). Cambridge University Press.

Marsilius of Padua. (2005). Defensor Pacis. A. Brett (Ed. ve Çev.). Cambridge: Cambridge University Press.

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Şeridinin Kullanımı ve Önemi

Orhan, Ö. (2015). Aristoteles' te Siyasal Yönetim Kavramı ve Politikanın Türkçe Çevirilerinin Bir Eleştirisi. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 70(3), 607-653.

Okdemir, İ. (2005). Din ve vicdan özgürlüğü ve laiklik bağlamında üniversitelerde türban sorunu (Yüksek Lisans Tezi), Akdeniz Üniversitesi.

Russel, Bertrand. (1996). Batı Felsefesi Tarihi, (M. Sencer, Çev.), İstanbul: Say Yayınları.

Sarıkavak, K. (1996). Toledo, Bologna Ve Padua Okullarının Düşünce Tarihindeki Yerleri. Erdem, 14(40), 243-268.

Strauss, L., Cropsey, J. (1963). History of Political Philosophy. Chicago, IL: Rand McNally.

Tayhani, İ. (2009). Türkiye Cumhuriyeti'nin Temeli: Laiklik. Atatürk Yolu Dergisi, 11(43), 517-529.

Tannenbaum, Donald G. ve Schultz, David, Siyasî Düşünce Tarihi. Filozoflar ve Fikirleri, Çev. Fatih Demirci, Ankara: Adres Yayınları, 2005.

Türköne, Mümtaz'er (2006), Siyaset, Lotus Yayınları, 4.Baskı, Ankara

Yayla, A. (2004). Siyaset Teorisine Giriş. Siyasal Kitabevi. Ankara. 4. Baskı

Yücel, B. (2008). Parlamenter Hükümet Sisteminin Rasyonelleştirilmesi ve Türkiye Örneği (Doktora Tezi), Anadolu University, Türkiye.